

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติและสังคม บ้านเมืองใดสามารถจัดการศึกษาที่ดีให้แก่เยาวชน ได้ครบถ้วนสมบูรณ์เหมาะสมกับทุกคนแล้ว สังคมและบ้านเมืองนั้นก็จะมีพลเมืองที่มีคุณภาพ (พระบรมราโชวาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช 2526 : 2543) นโยบายหลักของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) ในการพัฒนาประเทศซึ่งสอดคล้องและต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 มุ่งให้ความสำคัญกับคนยึดคนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา เน้นให้คนไทยได้รับการศึกษาและเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต เป็นคนดี มีคุณธรรมและมีความซื่อสัตย์สุจริต อยู่ในสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ นอกจากนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาโดยให้มีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการจัดการศึกษา ซึ่งกำหนดไว้ในมาตรา 43 “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาอบรมของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ” โดยกำหนดไว้ชัดเจนในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 29 “ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสารและรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญา และวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์พัฒนาระหว่างชุมชน” หลักการสำคัญดังกล่าว ตรงกับแนวคิดหลักในการจัดการศึกษาเพื่อทุกคน (Education for all) และทุกคนทุกฝ่ายจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (All for Education) ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานที่ได้รับการยอมรับโดยทั่วไป นับได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิรูปการศึกษา

ในการปฏิรูปการศึกษานอกจากเน้นการปฏิรูประบบ และกระบวนการจัดการศึกษาแล้วยังเน้นในส่วนที่เป็นแนวทาง หลักการ โครงสร้างและระบบบริหารให้เป็นส่วนสำคัญในการสนับสนุนการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ คือคุณภาพการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2547 : 3) สอดคล้องกับมาตรา 39 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งทางด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคลากรและการบริหารงานทั่วไป ไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง

การกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาเป็นการถ่ายโอนอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบในการตัดสินใจทางการบริหารการศึกษา จากส่วนกลางไปสู่ระดับล่างหรือระดับปฏิบัติ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ชุมชนในท้องถิ่น หน่วยงานและสถานศึกษา นอกจากนี้แล้วยังเป็นการจัดสรรหรือการแบ่งหน้าที่ในการบริหารระดับสูงของรัฐบาลไปสู่หน่วยงานในระดับล่าง คือจากระดับกระทรวงไปสู่สถานศึกษา โดยมีกรมมอบอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจด้านบุคลากร การบริหารวัสดุและครุภัณฑ์ต่าง ๆ เป็นต้น (พิณสุดา สิริรังสี 2541 : 35, กระทรวงศึกษาธิการ 2544 : 9) ทั้งนี้เพราะสิ่งสำคัญที่สุดในการจัดการศึกษาตามระบอบประชาธิปไตยคือ การได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของประชาชนนั่นเอง (Brown 1994 : 1407)

การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของประเทศไทยมีมาเป็นเวลานาน เพียงแต่การมีส่วนร่วมนั้นเป็นรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ แต่จะสอดแทรกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน เห็นได้จากการจัดการศึกษาในอดีตมีศูนย์กลางอยู่ที่วัด บ้านและวัง ปัจจุบันในการจัดการศึกษาชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นคือ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องของการกำหนดหลักสูตรท้องถิ่นและเนื้อหาสาระที่ใช้ในการศึกษา สนับสนุนและร่วมรับผลประโยชน์จากการจัดการศึกษา (โอวาท สุทธรักษ์ 2528 :118, สิริกาญจน์ โกสุมภ์ 2542 : 39 – 40) และที่สำคัญ ขณะนี้หน่วยงานจัดการศึกษามีหน้าที่ระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยนำเอาประสบการณ์ความรู้ ความชำนาญ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาให้มากที่สุด ทำให้โรงเรียนและชุมชนร่วมกันจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ สามารถตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น เป็นไปตามนโยบายด้านการศึกษาของชาติ (กรมสามัญศึกษา 2542 : 26)

จากการจัดการศึกษาที่ผ่านมา สถานศึกษาเป็นผู้กำหนดทิศทางและเป้าหมายของสถานศึกษาตามนโยบายจากส่วนกลาง ส่งผลต่อการจัดการศึกษาทั่วประเทศมีเนื้อหาหลักสูตรที่เหมือนกันโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างไม่ว่าจะเป็นสภาพภูมิศาสตร์และวัฒนธรรม ซึ่งการจัดการศึกษาลักษณะนี้ไม่สามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงในท้องถิ่น และความต้องการของ

ชุมชนได้ (สำนักงานประสานงานโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการ 2540 : ก) ลักษณะการจัดการศึกษาดังกล่าวที่ขาดการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ส่งผลต่อภาพรวมของการศึกษาไทยในปัจจุบัน ทำให้นักการศึกษาจะต้องกลับมาทบทวนบทบาทและเกิดการปฏิรูปการจัดการศึกษาขึ้นในปัจจุบัน จากการศึกษาพบว่าการจัดการศึกษาในประเทศไทยมีแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนมานานแล้ว แต่ในความเป็นจริงแล้วบทบาทดังกล่าวเกิดขึ้นน้อยมาก แม้แต่พ่อแม่ ผู้ปกครองที่อยู่ในฐานะผู้รับบริการโดยตรงก็ไม่มีสิทธิ์มีเสียงในการจัดการศึกษาของลูกหลาน จะเป็นเพียงผู้บริจาคเงินช่วยเหลือโรงเรียนหรือบริจาคแรงงานเท่านั้น ซึ่งสาเหตุอาจเป็นเพราะการมีส่วนร่วมเป็นเรื่องค่อนข้างใหม่ ระบบราชการไทยที่ยังไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม ทำให้นโยบายการจัดการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของประเทศไทยยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร (บันลือ พุกกะวัน 2528 : 19 – 24, รุ่ง แก้วแดง 2540 : 248, รติรัตน์ นิมิตรบรรณสาร 2542 : 20 - 23, ประกอบ कुमारภัยและคณะ 2543 : 148)

คณะกรรมการสถานศึกษา จัดเป็นองค์กรชุมชนอย่างเป็นทางการองค์หนึ่งที่เป็นความพยายามของกระทรวงศึกษาธิการ ที่จะทำให้เป็นนโยบายการมีส่วนร่วมของชุมชนและสถานศึกษาในการจัดการศึกษาและการกระจายอำนาจทางการศึกษาให้บังเกิด จะพบได้ว่าคณะกรรมการสถานศึกษาเป็นคณะบุคคลที่มีความสำคัญ สามารถส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้มีคุณภาพที่ดีได้ (นภาพรณี หะวานนท์ และคณะ 2543 : ง) การจัดการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนได้กำหนดขึ้นเป็นกฎหมายคือ ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2543 และได้ปรับปรุงใหม่เป็นกฎกระทรวงว่าด้วยการกำหนดจำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการและกรรมการวารสารดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 ซึ่งกำหนดให้สถานศึกษานขนาดเล็กที่มีนักเรียนไม่เกิน 300 คน มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้จำนวน 9 คน และสถานศึกษานขนาดใหญ่คือมีนักเรียนตั้งแต่ 300 คนขึ้นไป มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 15 คน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้แทนองค์กรศาสนา กำหนดให้ผู้ทรงคุณวุฒิทำหน้าที่เป็นประธาน โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจะดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี และให้ปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบที่กำหนดไว้ 4 ด้าน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคลากร และงานบริหารทั่วไป โดยให้มีการประชุมคณะกรรมการอย่างน้อยภาคเรียนละ 2 ครั้ง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2547 : ภาคผนวก 8 – 13)

ผลจากการวิจัยของนักการศึกษาที่ผ่านมา พบว่าการมีส่วนในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยทั่วไปยังอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่น่าพอใจ ซึ่งปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสามารถสรุปสาเหตุได้ดังนี้ (1) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขาดความชัดเจนเรื่องบทบาทหน้าที่ (2) บุคคลที่เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการได้รับการร้องขอจากสถานศึกษามากกว่าการคัดสรรอย่างแท้จริง ทำให้ขาดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติหน้าที่ (3) ขาดทักษะและประสบการณ์ในวิธีการทำงานร่วมกัน (4) สถานศึกษาส่วนหนึ่งคิดว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นเพียงผู้สนับสนุนมากกว่าเป็นผู้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินงาน ร่วมรับผลที่เกิดขึ้น (5) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คิดว่ามีหน้าที่เป็นที่ปรึกษาหรือปฏิบัติตามที่สถานศึกษาร้องขอ (6) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีภาระงานมาก การประชุมขาดความต่อเนื่องและพร้อมเพรียง (7) ระบบข้อมูลขาดคุณภาพ ทำให้การตัดสินใจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่บนพื้นฐานของความรู้สึกและประสบการณ์เดิม (8) ปัจจุบันสถานศึกษามีความคล่องตัวในการบริหารจัดการสูง แต่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบางส่วน ยังขาดความชัดเจนในบทบาทหน้าที่ จะต้องมีการกำกับ ส่งเสริมและสนับสนุนจากคณะกรรมการสถานศึกษาอย่างใกล้ชิด (บันลือ พฤกษ์วัน 2528 : 7, สนอง เครือมากและวิสิฐ วงศ์จิตรราช 2529 : 32, ไพศาล อินทับทิม 2536 : บทคัดย่อ, สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2547 : 21 – 22)

ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 39 ได้กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาโดยตรงนั้น กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดเขตพื้นที่การศึกษาทั่วประเทศจำนวน 175 เขต โดยพิจารณาจากขนาดของพื้นที่ จำนวนประชากร จำนวนสถานศึกษา ลักษณะทางภูมิศาสตร์ ความสะดวกในการคมนาคม ตลอดจนลักษณะความสอดคล้องทางสังคมและวัฒนธรรม การแบ่งเขตพื้นที่ต้องไม่แบ่งแบบภูมิภาค ครอบคลุมหรือครอบคลุมจังหวัด (ธีระ รุญเจริญ, ปราชญา กล้าผจญ และสัมมา รธนิชย์ 2545 : 108) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 เป็นเขตพื้นที่การศึกษาลำดับที่ 147 ในจำนวน 175 เขตทั่วประเทศ รับผิดชอบในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 5 อำเภอ คืออำเภอสะบ้าย้อย อำเภอเทพา อำเภอจะนะ อำเภอนาทวี และอำเภอสะเดา

อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา เป็นพื้นที่หนึ่งในห้าอำเภอที่สังกัดในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 มีสถานศึกษาทั้งหมด 53 แห่ง จำแนกได้ดังนี้คือ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 38 แห่ง องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น 3 แห่ง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ 3 แห่งและเอกชน 9 แห่ง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3,

2548) อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลามีอาณาเขตติดกับประเทศมาเลเซีย ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธและอิสลาม โดยมีวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตที่ผสมผสานกันระหว่างชาวไทยพุทธชาวไทยเชื้อสายจีนและชาวไทยมุสลิม สภาพโดยทั่วไปเป็นพื้นที่ราบและที่ราบเชิงเขา ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวนยางพารา ค้าขาย และรับจ้าง (<http://sadao1.blogspot.com>, <http://amphoe.com/menu.php?am>) (เข้าถึง 25 พฤศจิกายน 2548) ประชาชนส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับการศึกษา โดยส่งนักเรียนเข้าเรียนตามสถานศึกษาต่าง ๆ หากครอบครัวมีฐานะดีจะส่งไปเรียนยังอำเภอหาดใหญ่ และมีบางส่วนที่ครอบครัวมีฐานะดีนิยมส่งบุตรหลานไปเรียนที่ประเทศมาเลเซีย นอกจากนี้ประชาชนยังให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตั้งแต่ได้จากคณะกรรมการสถานศึกษาของสถานศึกษาจะให้การสนับสนุน ดูแลการจัดการศึกษาเป็นอย่างดี ตามที่เครือข่ายอำเภอสะเดา ได้จัดประชุมสัมมนาประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในอำเภอสะเดา เมื่อวันที่ 16 – 17 กรกฎาคม 2548 ณ สำนักงานเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาจะเป็นผู้ที่มีภาระงานอาชีพแต่ได้เสียสละเวลาให้ความร่วมมือในการเสนอความคิดเห็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาของอำเภอสะเดา ให้มีคุณภาพ นอกจากนี้ประธานคณะกรรมการสถานศึกษายังมีการตั้งเป็นเครือข่ายเพื่อที่จะมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพเป็นเอกภาพไปในทิศทางเดียวกัน และได้พัฒนาให้ความรู้ในด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ซึ่งถือได้ว่าคณะกรรมการสถานศึกษาอำเภอสะเดาเป็นคณะบุคคลที่เห็นความสำคัญในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเป็นอย่างดี (จรัส ศรีประพันธ์, สัมภาษณ์)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในสถานศึกษา อำเภอสะเดา เขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 เห็นว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของโรงเรียน และเป็นวิธีหนึ่งที่พัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา รวมถึงส่งเสริมการกระจายอำนาจ ด้านการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมตรงตามความต้องการของท้องถิ่นมากที่สุด ถ้ามีการศึกษาการดำเนินงานอย่างเป็นระบบจะช่วยให้การปฏิบัติงาน ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษา การมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอสะเดา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ เป็นแนวทางในการสนับสนุนส่งเสริม ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ปฏิบัติงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและตรงตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอสะเตาะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอสะเตาะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 ระหว่างประเภทของคณะกรรมการสถานศึกษาต่างกัน วุฒิศึกษาต่างกัน ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกันและประสบการณ์ในการอบรมต่างกัน
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ด้านความรู้และเจตคติ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอสะเตาะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3
4. เพื่อศึกษาปัญหาข้อเสนอแนะ ในการปรับปรุงการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอสะเตาะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3

ความสำคัญของการวิจัย

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ เป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษา หน่วยงานทางการศึกษา ตลอดจนบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการบริหารการศึกษาและเป็นแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เพื่อบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอสะเตาะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอสะเตาะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 ปีการศึกษา 2548 มีทั้งหมด 38 สถานศึกษา เป็นสถานศึกษาที่มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 15 คน จำนวน 13 สถานศึกษา และสถานศึกษาที่มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 9 คน จำนวน 25 สถานศึกษา โดยศึกษาจากประชากรทั้งหมด ซึ่งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีทั้งหมด 420 คน จำแนกได้ดังนี้

- 1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 38 คน
- 1.2 ผู้แทนครู จำนวน 38 คน
- 1.3 ผู้แทนผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 38 คน
- 1.4 ผู้แทนศิษย์เก่า จำนวน 38 คน
- 1.5 ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 38 คน
- 1.6 ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 141 คน
- 1.7 ผู้แทนองค์กรชุมชน จำนวน 38 คน
- 1.8 ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์หรือผู้แทนองค์ศาสนา จำนวน 51 คน

2. ขอบเขตของเนื้อหา

ศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอสะเตาะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ตามหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 4 ด้าน

- 2.1 ด้านบริหารงานวิชาการ
- 2.2 ด้านบริหารงานงบประมาณ
- 2.3 ด้านบริหารงานบุคลากร
- 2.4 ด้านบริหารงานทั่วไป

3. ขอบเขตของตัวแปร

3.1 ตัวแปรอิสระ

3.1.1 สถานภาพส่วนบุคคลของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ได้รับการแต่งตั้งตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ประกอบด้วย

- 1) ประเภทของผู้แทนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมี 8 ประเภท
 - (1) ผู้บริหารสถานศึกษา
 - (2) ผู้แทนครู
 - (3) ผู้แทนผู้ปกครองนักเรียน
 - (4) ผู้แทนศิษย์เก่า
 - (5) ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
 - (6) ผู้แทนองค์กรชุมชน

- (7) ผู้แทนพระภิกษุหรือผู้แทนองค์กรศาสนา
- (8) ผู้ทรงคุณวุฒิ
- 2) วุฒิการศึกษา มี 2 ระดับ คือ
 - (1) ต่ำกว่าปริญญาตรี
 - (2) ปริญญาตรีหรือสูงกว่า
- 3) ขนาดสถานศึกษาที่ปฏิบัติงาน มี 2 ขนาด คือ
 - (1) นักเรียนไม่เกิน 300 คน
 - (2) นักเรียนมากกว่า 300 คน
- 4) ประสบการณ์ในการอบรม มี 2 ประเภท คือ
 - (1) ไม่เคยผ่านการอบรมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - (2) เคยผ่านการอบรมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 3.1.2 ความรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 3.1.3 เจตคติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา
- 3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามภาระหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำหนดไว้ในระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ประกอบด้วย
 - 3.3.1 ด้านบริหารงานวิชาการ
 - 3.3.2 ด้านบริหารงานงบประมาณ
 - 3.3.3 ด้านบริหารงานบุคคล
 - 3.3.4 ด้านบริหารงานทั่วไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอสะเดา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 จากบุคคลที่แต่งตั้งจากประเภทผู้แทนต่างกัน วุฒิการศึกษาต่างกัน ปฏิบัติงานในขนาดสถานศึกษาต่างกัน มีประสบการณ์ในการอบรมต่างกัน มีความรู้และเจตคติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาต่างกัน เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทุกฝ่าย ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงเสนอกรอบแนวคิดในการวิจัยดังต่อไปนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภูมิที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะได้ทราบระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอสะเดา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 อย่างแท้จริงผู้วิจัยจึงได้ตั้งสมมติฐาน ดังนี้

1. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ประเภทของคณะกรรมการสถานศึกษาต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาแตกต่างกัน
2. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่แต่งตั้งจากบุคคลที่มีคุณวุฒิการศึกษาต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาแตกต่างกัน
3. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่แต่งตั้งจากบุคคลที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาแตกต่างกัน
4. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่แต่งตั้งจากบุคคลที่มีประสบการณ์ในการอบรมต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาแตกต่างกัน
5. ความรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา
6. เจตคติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

การมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอสะเดา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา หมายถึง การปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ให้มีส่วนร่วมการบริหารสถานศึกษาในกรอบงาน 4 งานคือ การบริหารงานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคลากรและการบริหารงานทั่วไป
2. ระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษา ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ในกรอบงาน 4 งานคือ การบริหารงานวิชาการ การบริหาร

งานงบประมาณ การบริหารงานบุคลากรและการบริหารงานทั่วไป ซึ่งได้จากการประเมินค่าระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา

3. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง บุคคลที่ได้รับการคัดเลือกและแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา อำเภอสะเตาะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 ปีการศึกษา 2548

4. สถานศึกษา หมายถึง สถานศึกษาในอำเภอสะเตาะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 ที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

5. ผู้แทน หมายถึง ประเภทของสัดส่วนการเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ซึ่งเป็นตัวแทนจากกลุ่มต่าง ๆ ได้แก่ ผู้แทนผู้ประกอบการ ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนพระภิกษุหรือองค์กรศาสนา ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารสถานศึกษา

6. ผู้แทนผู้ประกอบการ หมายถึง ผู้แทนของผู้มีรายชื่อที่เป็นผู้ประกอบการตามทะเบียนนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษา

7. ผู้แทนครู หมายถึง ผู้แทนของข้าราชการครูผู้ปฏิบัติการสอนและผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษานั้น

8. ผู้แทนองค์กรชุมชน หมายถึง ผู้แทนของชมรม สมาคม มูลนิธิ องค์กรเอกชนหรือกลุ่มบุคคลในรูปอื่นใด ที่ดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของสาธารณะ และมีที่ตั้งอยู่ในเขตบริการของสถานศึกษานั้น ๆ

9. ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง ผู้แทนของเทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบอื่น ๆ

10. ผู้แทนศิษย์เก่า หมายถึง ผู้แทนของสมาคมศิษย์เก่า ชมรมศิษย์เก่า หรือบุคคลที่เคยศึกษาจากสถานศึกษานั้น

11. ผู้แทนพระภิกษุหรือองค์กรศาสนา หมายถึง พระภิกษุ ผู้แทนศาสนาอื่น ๆ ที่สำนักสงฆ์ หรือสถานที่ประกอบกิจกรรมทางศาสนาตั้งอยู่ในเขตบริการของสถานศึกษานั้น ๆ

12. ผู้ทรงคุณวุฒิ หมายถึง ผู้ทรงภูมิปัญญาไทยในท้องถิ่น ข้าราชการบำนาญ ข้าราชการอื่นนอกสังกัดสถานศึกษา พนักงานรัฐวิสาหกิจ เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานอื่นของรัฐ เจ้าของหรือผู้บริการสถานประกอบการ ทั้งในและนอกเขตบริการของสถานศึกษานั้น

13. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ข้าราชการครูผู้ปฏิบัติหน้าที่ผู้บริหารสถานศึกษานั้น
14. คุณวุฒิทางการศึกษา หมายถึง ระดับของผู้ที่สำเร็จการศึกษา แบ่งออกได้ 2 ระดับ คือ ต่ำกว่าปริญญาตรี และปริญญาตรีขึ้นไป
15. ขนาดสถานศึกษาที่ปฏิบัติงาน หมายถึง ขนาดของสถานศึกษาที่กำหนดขึ้นเพื่อการวิจัยโดยแบ่งตามจำนวนนักเรียน 2 ขนาด คือ นักเรียนไม่เกิน 300 คนและนักเรียนมากกว่า 300 คน
16. ประสบการณ์ หมายถึง ประสบการณ์ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ผ่านและไม่ผ่านการอบรมเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543
17. ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา หมายถึง คะแนนซึ่งได้จากการตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ที่เกี่ยวกับงานบริหารสถานศึกษา 4 งาน คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคลากร และการบริหารงานทั่วไป ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นซึ่งมีจำนวน 20 ข้อ
18. เจตคติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา หมายถึง คะแนนซึ่งได้จากการตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็น ความรู้สึกลงในการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา ที่เกี่ยวกับงานบริหารสถานศึกษา 4 งาน คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคลากร และการบริหารงานทั่วไป ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นซึ่งมีจำนวน 20 ข้อ